

Висновок. Таким чином, представлений нами розподіл специфіки різних технологій, звичайно, є умовним, проте він дає змогу вчителю зробити осмислений вибір технологій навчання при проектуванні навчального процесу. Саме готовність учителя зробити цей відбір ми вважаємо однією з умов підвищення якості освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Державна цільова соціальна програма підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/561-2011-p>.
2. Енциклопедія освіти / АПН України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий : пособие для преподавателей. – СПб.: КАРО, 2002. – 368 с.
4. Конаржевский Ю. А. Педагогический анализ учебно-воспитательного процесса и управление

школой : для директоров и заместителей директоров школ. – М., 1997. – 362 с.

5. Концепція якості освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/school/manage/general/1342/>.

6. Малафік І. В. Дидактика : навч. посібник / К. : Кондор, 2009. – 406 с.

7. Полат Е. С. Концепции и технологии обучения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psylist.net/pedagogika/context.htm>.

8. Энциклопедия образовательных технологий : в 2-х т. / Г. К. Селевко. – М., 2006. – Т. 1 – 816 с. ; Т. 2. – 816 с.

9. Современные педагогические технологии в работе учителя [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://festival.1september.ru/articles/508936/>.

10. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Дидактика>.

Дата надходження до редакції: 31.03.2015 р.

УДК 378.147:33

Катерина КИРИЛЕНКО,

кандидат філософських наук,

доцент, завідувач кафедри філософії

Київського національного університету культури і мистецтв

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ КУЛЬТУРОЛОГІЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті представлено розроблену автором структурно-функціональну модель формування інноваційної культури майбутніх фахівців культурології у вищому навчальному закладі, яка передбачає шість складових, зокрема: цільову, методологічну, змістову, операційну (поведінково-діяльнісну), технологічну, емпіричну. Схарактеризовано та схематично відображено компоненти складових моделі; висвітлено загальні результати її апробації у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, інноваційна культура, структурно-функціональна модель, майбутній фахівець культурології.

В статье представлена разработанная автором структурно-функциональная модель формирования инновационной культуры будущих специалистов культурологии в высшем учебном заведении, которая включает шесть составляю-

щих, в частности: целевую, методологическую, содержательную, операционную (поведенчески-деятельностную), технологическую, эмпирическую. Охарактеризованы и схематически отражены компоненты составляющих модели; представлены общие результаты ее апробации в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, инновационная культура, структурно-функциональная модель, будущий специалист культурологии.

In the article the author developed structural-functional model of innovation culture of the future experts of cultural studies in higher education, which has six components: a target; methodological; contents; operational (behavioral and activity); Technology; empirical. Author determined and schematically shows the components of the model

components. Deals with the overall results of testing in high school.

Key words: *institution of high her education, innovation culture, structure-functional model, the future specialist of cultural studies.*

Актуальність. На сучасному етапі розвитку України, який відзначається суттєвими змінами в усіх сферах соціального буття, потужним прогресом фундаментальних наук, наукомістких технологій, масштабністю науково-технологічних проєктів, одним із найбільш актуальних завдань є формування інноваційної культури як фундаменту, джерела сучасної діяльності людини. Зважаючи на це, постає необхідність у підготовці майбутнього культуролога, здатного до функціональної адаптації у професійній діяльності, самостійного проєктування і реалізації своїх професійних цінностей, комплексного впровадження й усестороннього освоєння нововведень у галузях культури при збереженні в інноваційній системі динамічної єдності старого, сучасного і нового.

Аналіз останніх досліджень і публікацій психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень засвідчує, що в педагогічній теорії і практиці вже мали місце дослідження з проблем становлення, формування і розвитку інноваційної культури студентів вищих навчальних закладів. Так, у праці Л. Ордіної висвітлено теоретичні основи створення культуротворчого середовища у підготовці фахівця; у роботі Т. Загорулі обґрунтовано феномен інноваційної культури та запропоновано педагогічне проєктування моделі актуалізації властивостей особистості студента як носія інноваційної культури, орієнтованої на формування інноваційного простору вищого навчального закладу; у дослідженні А. Поскрякова проаналізовано психологічні основи формування інноваційної культури та розкрито сутнісний зміст та особливості її формування. Крім того, в дисертаційному дослідженні Л. Єлізарової представлено модель формування інноваційної культури суб'єктів професійної освіти, запропоновано методiku та умови її реалізації тощо.

Проте, визнаючи безперечну теоретичну і практичну значущість виокремлених досліджень, необхідно відзначити, що в педагогічній науці в якості самостійної означена проблема досі ніким не розглядалася.

Метою статті є висвітлення загальної структури та результатів апробації авторської структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутніх фахівців культурології у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи складність та багатоаспектність досліджуваної проблеми, ми вважаємо за потрібне створення структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога у процесі професійної підготовки, яка б сприяла систематизації й узагальненню знань і вмінь, розвитку професійно важливих якостей і властивостей особистості фахівця, що визначають успішність професійної діяльності в інноваційному середовищі установ культури, стійкої системи мотивів до розробки, комплексного впровадження

і освоєння нових сучасних інноваційних технологій і програм, а також психологічної установки на виконання перетворюючих дій і компетентності їх здійснення в майбутній культурологічній діяльності.

Ми дотримуємось думки про те, що педагогічне моделювання є відзеркаленням характеристик існуючої педагогічної системи у спеціально створеному об'єкті, який називається педагогічною моделлю. Означена модель є системою, яка має схожість з оригіналом, у процесі дослідження заміщає оригінал відносно розкриття закономірності її ефективності, що полягає у виявленні залежності рівня здатності та готовності до діяльності від типу парадигми, адекватної етапу освітньо-професійної діяльності [3].

У розробці структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога ми керувалися загальною гіпотезою, згідно з якою ефективність формування досліджуваного феномена в процесі професійної підготовки може бути істотно підвищена, якщо:

- формування інноваційної культури майбутнього культуролога у процесі професійної підготовки розглядається як одна з цілей навчально-виховного процесу ВНЗ;
- спрямованість процесу професійної підготовки культуролога сприяє розвитку і саморозвитку особистості, здатної виходити за межі нормативної діяльності та здійснювати інноваційні процеси;
- включення студентів в інноваційну діяльність відбувається за допомогою створення певного середовища в процесі професійної підготовки, що забезпечує розкриття творчого потенціалу особистості як суб'єкта педагогічної діяльності і культури;
- забезпечується органічне поєднання загальної та інноваційної культури, при якому інноваційна культура виконує функцію проєктування загальної і професійної культури у сферу інноваційної діяльності;
- розроблена операційно-процесуальна структура формування інноваційної культури культуролога за допомогою дидактичних форм, методів і засобів навчання, здатних моделювати предметний і соціальний зміст його професійної діяльності у процесі інноваційної культурологічної діяльності;
- відбір педагогічних засобів формування інноваційної культури здійснюється з урахуванням досягнутого рівня готовності студентів до майбутньої культурологічної інноваційної діяльності;
- розроблений діагностичний інструментарій, здатний забезпечити контроль за процесом формування інноваційної культури майбутнього культуролога у процесі професійної підготовки у ВНЗ з метою його прогнозування і корекції.

Пропонована нами структурно-функціональна модель формування інноваційної культури майбутнього культуролога у процесі професійної підготовки у ВНЗ передбачає наявність шести складових (див. рис. 1), зокрема: цільової, методологічної, змістової, операційної (поведінково-діяльнісної), технологічної та емпіричної.

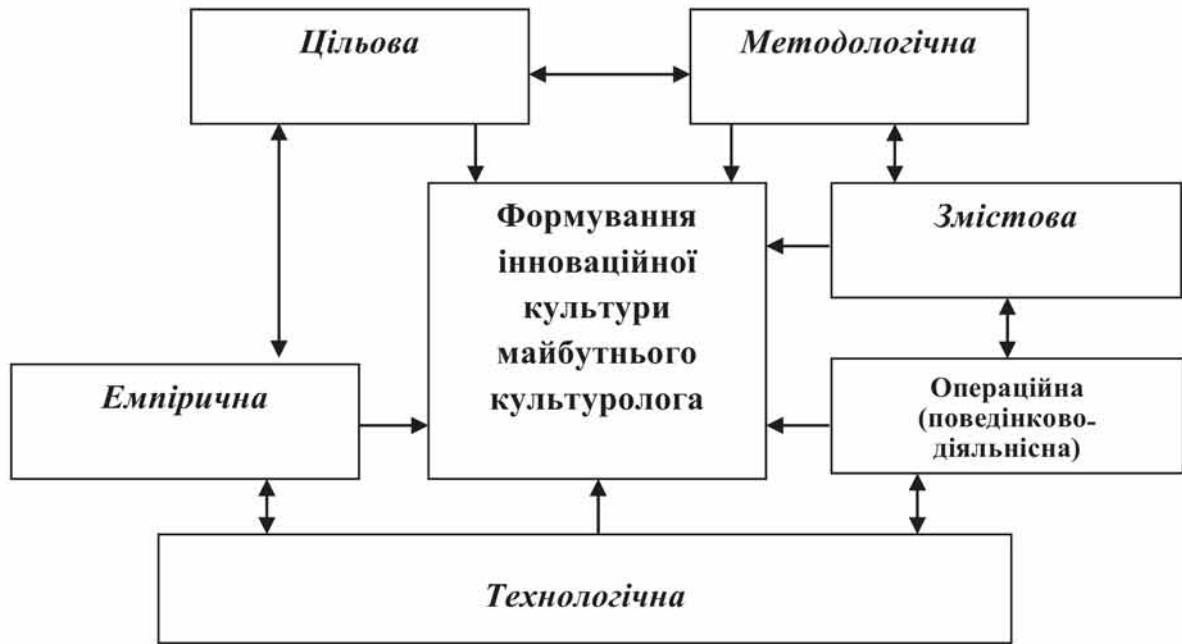

Рис. 1. Складові структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога

Цільова складова є найважливішою, оскільки відображає планований результат професійної підготовки, уявлення про рівень інноваційної

культури майбутнього культуролога, який повинен бути досягнутий студентами на кожному з етапів навчання (див. рис. 2).

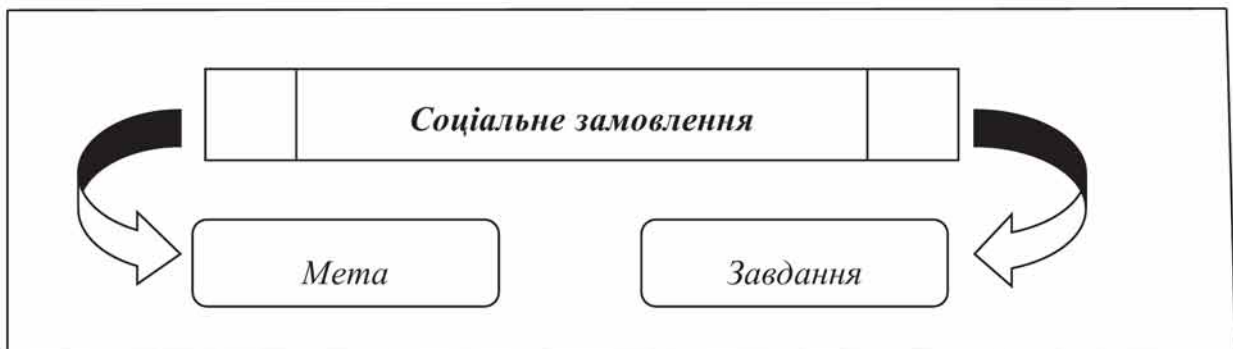

Рис. 2. Компоненти цільової складової структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога

Рис. 3. Компоненти методологічної складової структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога

Соціальне замовлення визначає високий рівень сформованості інноваційної культури (інноваційному суспільству – інноваційну людину) майбутнього фахівця культурології.

Мета формування інноваційної культури майбутнього культуролога полягає у формуванні системи знань, умінь, розвитку професійно важливих якостей і властивостей особистості, що визначають успішність професійної діяльності в інноваційному середовищі культури, стійкої системи мотивів до розробки, комплексного впровадження та освоєння нових сучасних інновацій, а також психологічної установки на виконання перетворюючих дій і компетентності з їх здійснення в процесі культурологічної діяльності.

Серед найвагоміших завдань варто виокремити наступні:

- розвиток гуманітарної і природничо-науко-

вої грамотності майбутнього фахівця культурології у напрямку творення сучасного природничо-гуманітарного знання та формування на цій основі сучасної наукової картини (образу) світу, місце і роль у ньому людини;

- формування спрямованості майбутнього культуролога на інновації в пізнавальній, операційній, мотиваційній і саморегуляційній сферах його навчальної діяльності;
- формування у майбутнього культуролога досвіду інноваційної діяльності;
- формування здатності і готовності майбутнього культуролога до інноваційної діяльності у фаховій, індивідуальній і соціальній сферах;
- формування творчої особистості з інноваційним типом мислення;
- підвищення рівнів сформованості інноваційної культури майбутніх культурологів.

У контексті структурно-функціональної моделі мета деталізується як досягнення майбутніми культурологами високого рівня теоретичної, практичної й особистісної підготовки до ефективного вирішення професійних завдань у сфері інноваційної культурологічної діяльності. При цьому нами були враховані наступні цілі:

- дидактичні – розширення кругозору студентів у контексті інноваційної діяльності, вдосконалення пізнавальної діяльності студентів, навчання способам застосування отриманих знань та умінь у практичній інноваційній діяльності;

- виховні – формування необхідних для інноваційної культурологічної діяльності характеристик майбутніх фахівців (відвертість, гнучкість, комунікабельність, соціокультурна толерантність, здатність до співпраці тощо), розвиток відповідних мотиваційно-ціннісних установок і позицій, виховання самостійності, відповідальності;

- розвивальні – розвиток мислення, здатності зіставляти, оцінювати, прогнозувати та планувати професійну діяльність;

- соціальні – залучення до культурних цінностей, адаптація до умов інноваційно-культурного середовища, формування професійної самосвідомості;

- діагностичні – знання основних проблем інноваційної діяльності, причин їх виникнення, способів діагностики і корекції інноваційної поведінки.

Досягнення означених цілей можливе при форму-

ванні в майбутнього культуролога:

- умінь і навичок роботи в інноваційно-культурному середовищі;
- певних якостей (толерантність, комунікабельність, здатність до співпраці);
- установки і готовності до самоосвіти впродовж усього життя;
- умінь застосовувати отримані знання сучасних інновацій у практичній діяльності.

При цьому важливо звернути увагу на:

- розробку змісту навчання культурологів, що включає формування всіх компонентів інноваційної культури;
- створення і впровадження у практику технології формування інноваційної культури, що забезпечує розумову і поведінкову активність майбутніх фахівців;
- забезпечення безпосереднього взаємозв'язку змісту і процесу навчання із професійною діяльністю культуролога;
- постійне вивчення і прогнозування професійно-освітніх потреб, мотивів і стимулів вибору інноваційної культурологічної діяльності.

Методологічна складова формування інноваційної культури у майбутніх культурологів включає такі компоненти: базисні компоненти, функції інноваційної культури, концептуальні підходи, основоположні ідеї, дидактичні принципи (див. рис. 3).

Компоненти змістової складової представлені на рис. 4.

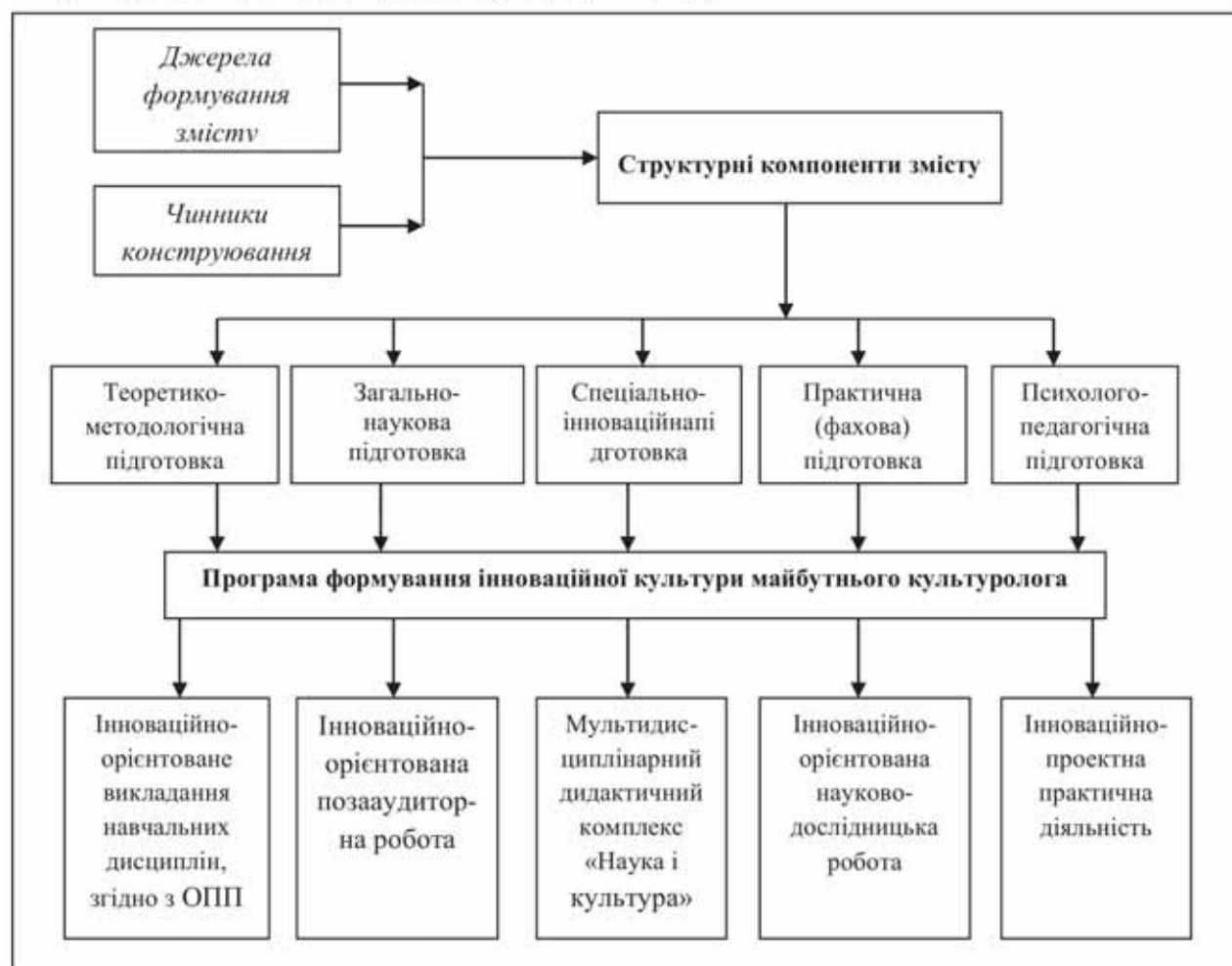

Рис. 4. Компоненти змістової складової структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога

Джерелами конструювання змісту інноваційної підготовки майбутнього фахівця культурології є: Закон України про вищу освіту; галузеві стандарти вищої освіти; навчальні програми з дисциплін, передбачених ОПП; навчальні посібники, сучасні інформаційні ресурси і продукти; соціально-культурне середовище.

Серед чинників відбору і конструювання змісту інноваційної підготовки майбутнього фахівця культурології виокремлено: структурну декомпозицію навчальних планів і програм у контексті інноваційних знань, умінь і навичок; створення міждисциплінарних дидактичних комплексів, зокрема курсу «Культура і наука»; розроблення програми формування у ВНЗ інноваційно-едукативного середовища тощо.

Програма формування інноваційної культури майбутнього культуролога вибудовувалася з урахуванням необхідності переходу на таку організацію педагогічного процесу підготовки фахівця у ВНЗ, яка

б орієнтувалася на особистість студента, мала багато у чому варіативний і коректувальний характер.

Операційна (поведінково-діяльнісна) складова структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога включає впроваджені ефективні дидактичні інструментарій (последовність і доцільність підбору методів, організаційних форм і засобів навчання), епістемологічні основи, сфери та етапи діяльності (див. рис. 5).

Із метою розвитку в майбутніх культурологів системного мислення, спостережливості, інтересу до вибраного предмета організовувалися конференції, екскурсії, міні-експедиції, відвідини музеїв та інших культурних центрів.

Як методи і прийоми, що забезпечують функціонування даного блоку, ми обрали також інтерактивні методи навчання (методи модерацій, case-study, креативного вирішення проблем, ділові ігри) та методи проблемного навчання.

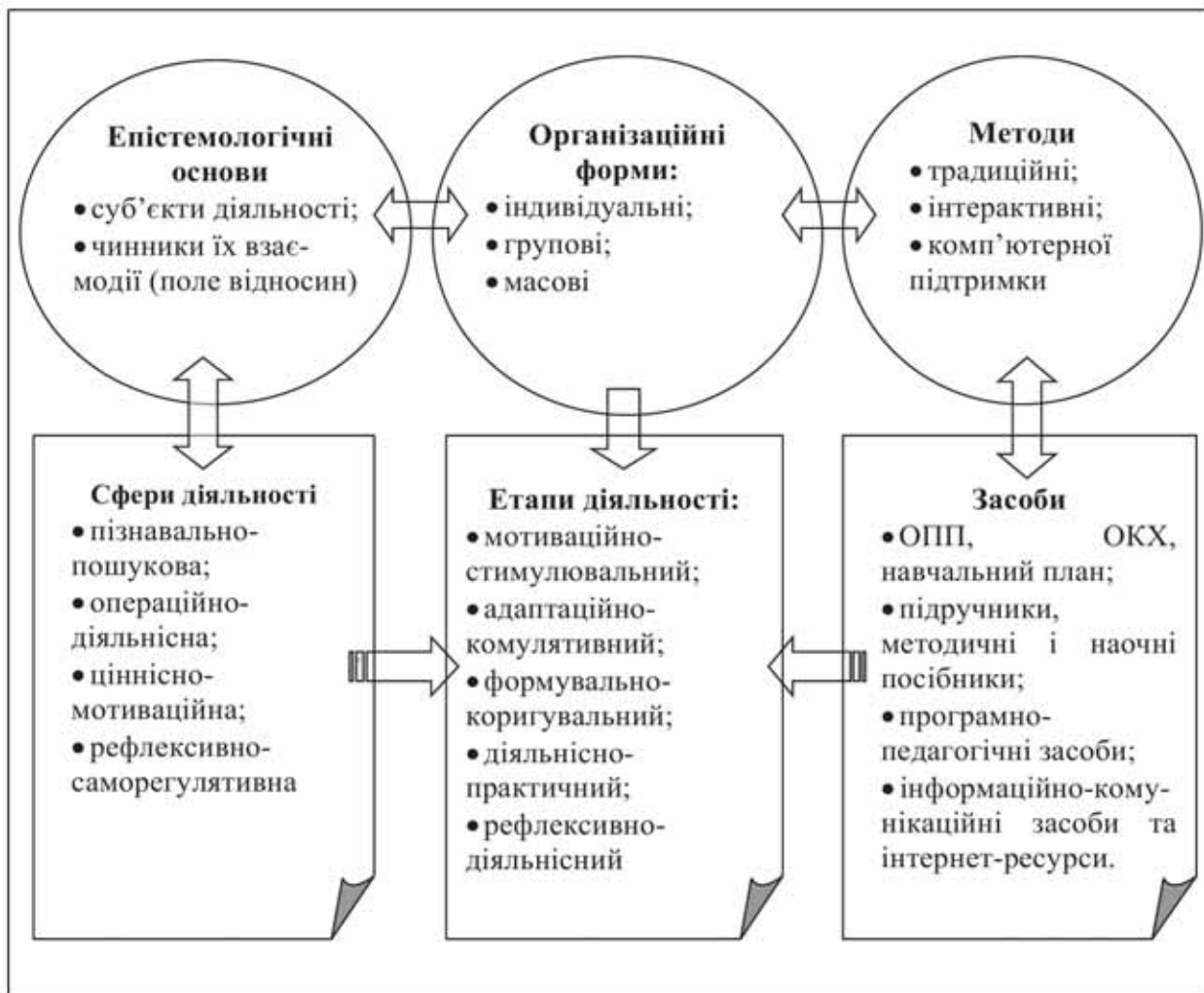

Рис. 5. Компоненти операційної складової структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога

Технологічна складова моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога передбачає вирішення конструктивно-прогностичних завдань, суть яких полягає у реалізації організа-

ційно-педагогічних умов та мультидисциплінарного курсу «Культура і наука» в освітньому процесі підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі (див. рис. 6).

Рис. 6. Компоненти технологічної складової структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога

Основними і найбільш ефективними організаційно-педагогічними умовами формування інноваційної культури майбутнього фахівця культурології у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі, на наш погляд, є:

1. Спрямованість навчально-виховного процесу на підвищення рівня загальної культури та морально-етичних якостей студентської молоді.

2. Створення інформаційного простору сучасного інноваційного соціокультурного знання, залученого для сприяння розвитку інноваційного потенціалу майбутніх культурологів, на основі системно-синергетичної парадигми фундаментальності науки та освіти.

3. Формування інноваційно-діяльнісного середовища, спрямованого на розвиток інноваційних знань, інноваційного способу мислення та інноваційності особистості студента.

4. Розвиток позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення студента до «нового» як підґрунтя у постійному самовдосконаленні та самореалізації в процесі майбутньої професійної практики та з метою життєвого самовизначення

5. Дидактичне забезпечення реалізації принципу єдності змістової, процесуальної і мотиваційно-ціннісної сторін навчально-пізнавальної діяльності інноваційного характеру засобами міжпредметної взаємодії на основі ідеї емерджентності, розробленню і впровадженню професійно-орієнтованих міждисциплінарних дидактичних комплексів.

Формуванню інноваційної культури майбутнього культуролога у синергетичному середовищі ВНЗ сприятиме освітня система, що включає спеціально розроблені мультидисциплінарні дидактичні комплекси, з урахуванням міжпредметних зв'язків, інтеграції і взаємопроникнення складових його дисциплін. Під мультидисциплінарним дидактичним

комплексом (МДК) нами розуміється сукупність дисциплін, яка спроектована на основі синергетичного й особистіснодіяльнісного підходах, при використанні яких виникає нелінійний ефект посилення дидактичного результату.

Компоненти емпіричного складника структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога представлено на рис. 7.

Знання показників і рівнів сформованості інноваційної культури майбутнього культуролога дає можливість виявляти особливості її становлення, коректувати діяльність кожного студента у плані інноваційного розвитку, давати обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення тих його якостей, які визначають успішність професійної діяльності в інноваційному середовищі.

Дані дослідно-експериментальної роботи з апробації структурно-функціональної моделі у вищому навчальному закладі свідчать про її позитивний вплив на формування інноваційної культури майбутніх культурологів. Студенти зацікавлені і відповідально почали відноситися до інноваційної діяльності. У системі їх мотиваційної сфери переважають мотиви творчої активності. Студенти беруть активну участь у розробці та реалізації інноваційних проєктів, зокрема: вони почали краще розуміти роль і значення інновацій у професійній діяльності культуролога; мають достатні знання, аби вирішувати професійні завдання; здатні до критичного аналізу власної інноваційної діяльності, їх професійна самооцінка адекватніша; вони випробовують різноманітні емоційні стани стосовно інновацій, починаючи від тривоги і закінчуючи відчуттям цікавості; здатні до пошуку та оцінки інновацій, готові до їх використання в професійній педагогічній діяльності.

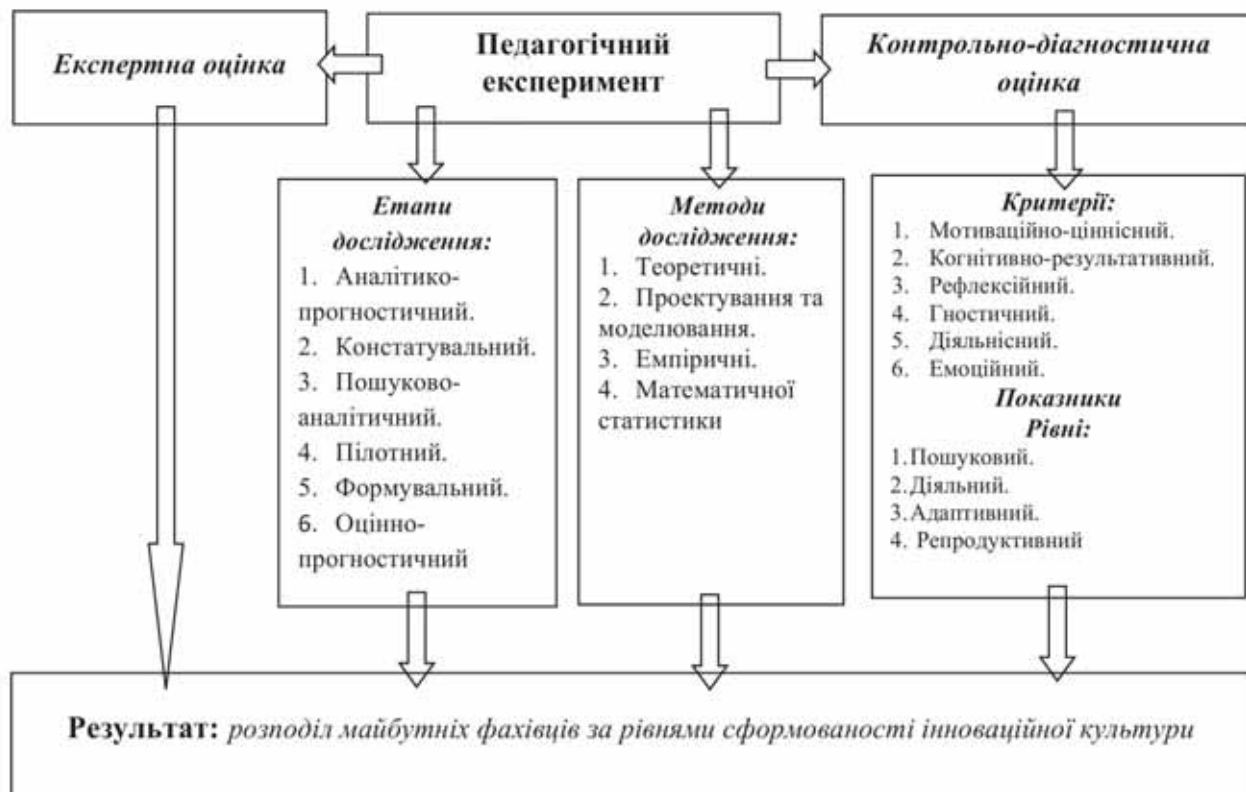

Рис. 7. Компоненти емпіричної складової структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога

Висновки. Педагогічний експеримент засвідчив, що побудова структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога дає змогу проаналізувати даний феномен більш глибоко і всесторонньо зі змістовного і динамічного боку. Представлений своєрідний еталон моделі, порівняння з яким дає можливість вирішувати й інші численні завдання з розвитку різних сторін професійної компетентності майбутніх культурологів; відбір і конструювання інноваційних культурологічних знань із метою залучення їх до обігу в освітньому середовищі ВНЗ.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у підвищенні рівня досліджуваної якості фахівця сучасними інноваційними педагогічними технологіями навчання, а також в оптимізації змісту, форм та методів професійної підготовки майбутніх культурологів у системі дистанційної освіти тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богатырев А. И. Теоретические основы педагогического моделирования: сущность и эффективность / А. И. Богатырев, И. М. Устинова [Электронный ресурс] // Режим доступа : <http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica.htm>, свободный. – Загл. с экрана.
2. Имамединова Р. Я. Теоретическая модель личностно ориентированного развития специальных педагогических способностей будущего учителя русского языка и литературы / Р. Я. Имамединова // Актуальные вопросы современного образования / Ульяновский гос. ун-т. – М. ; Ульяновск : УлГУ, 2008. – Т. 2. – С. 86-94.
3. Львов Л. В. Компетентностно-контекстная система подготовки специалистов с оперативным характером профессиональной деятельности / Л. В. Львов. – М. : СГУ, 2009. – 286 с.

Дата надходження до редакції: 10.09.2015. р.